

Mottagare: Utbildningsdepartementet, u.remissvar@regeringskansliet.se
Diarienummer: U2020/04134/GV
Datum: 2020-11-12

SVENSKA GYMNASIKFÖRBUNDETS YTTRANDE AVSEENDE PROMEMORIAN: IDROTTSUTBILDNINGAR I GYMNASIE- OCH GYMNASIESÄRSKOLAN

Sammanfattning

Svenska Gymnastikförbundet (SvGF) tillstyrker i stort utredningens samtliga förslag samt Riksidrottsförbundets (RF) remissvar med förbehåll för att utredningens förslag biläggs med detta dokumentets tillägg och önskemål om förtydligande.

SvGF ställer sig positiva till en utformning av ett lokalt alternativ men menar att utredningens förslag inte är passande ur ett idrottsligt perspektiv där prestationsidrott är i fokus, utan ser att utformningen av ett nytt nationellt ämne med tydligare inslag av tävlingsidrott på hög nivå är att föredra. Möjligheten till ett lokalt alternativ som i praktiken kan tillgodose delar av dagens behov ser SvGF som en förutsättning för att till fullo tillstyrka utredningens förslag om reducerat antal platser totalt sett. SvGF önskar därför att en konsekvensanalys, avseende hur den föreslagna neddragningen av antalet platser kan komma att påverka urvalet till utbildningen specialidrott, biläggs utredningen. Omfattande forskning har gjorts kring talangidentifiering och talangutveckling och i dagsläget pekar forskningen på att det inte nödvändigtvis finns ett samband mellan att de som presterar bäst i ungdomsåren också presterar bäst som seniorer. Prognosen utifrån en reduktion av antalet platser är att en ännu hårdare urvalsprocess behövs inom varje idrott med en uttalad risk, baserat på remissförslagets utformning, att tidigt mogna individer som resultatmässigt presterat bäst i ungdomsåren premieras. SvGF vill därför framhålla vikten av att se över och tydliggöra ett lokalt alternativ för de som inte kommer att antas till den nya utbildningen och när detta är gjort att bilägga en välarbetad konsekvensanalys i syfte att säkerställa att ett nytt gymnasiesystem inte bidrar till en kontraproduktiv selektering.

SvGF anser att en definition för vilka elever som ett nytt system utformas för ska tas fram för att tydliggöra grunden för allokering av antalet platser samt selekteringen av elever. "Elitidrott" och "elitidrottskaraktär" framkommer som del av promemorians kapitel 2 utan ytterligare förklaring. SvGF anser att en tydlig definition är en grundförutsättning för att kunna analysera remissförslagets konsekvenser och nödvändig för att säkerställa ett rättvist samband mellan storleken på målgrupp och antalet platser som erbjuds i ett nytt system. SvGF anser att undervisningen i specialidrott inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ses som elitidrottsförberedande och att målgruppen därför definieras som de som "strävar mot och anses ha förutsättningar att kunna nå seniorlandslagsnivå/internationell seniorelitnivå". En sådan definition skulle säkerställa en mångfald av idrotter och skapa förutsättningar för mindre kommersiella idrotter att erbjuda gymnasieungdomar en hållbar satsning på utbildning och elitidrottsförberedande verksamhet parallellt.

4.1 Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning

SvGF tillstyrker att Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning. SvGF ser att ändringen ger en bättre kontroll på systemet samt kan bidra till att skapa förutsättning för ökat jämlikhet om förtydligandet kring definition av målgrupp och förutsättningar för allokering efterlevs.

SvGF anser att namnet bör ses över. Begreppet "Riksidrottsgymnasium" är väl inarbetat som namn och passar väl i linje med innebörden av nya systemet enligt remissförslaget. Om inte Riksidrottsgymnasium kan vara kvar som namn ställer vi oss bakom RF:s förslag på namn – Riksgymnasium med specialidrott (gymnastik).

4.2 Det ska finnas nationella krav för att få vara en gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott

SvGF anser att det är av stor vikt att både RF och SF involveras i definitionen av de nationella kraven och då framförallt kring vad ett "nationellt intresse" innebär. SvGF anser att insatser kopplade till framtida idrottsgymnasier bör ta utgångspunkt i aktuell forskning kring goda idrottsliga utvecklingsmiljöer samt specialidrottsförbundens (SF) övergripande strategier och konkreta elitutvecklingsplaner fram mot och förbi 2025 (som utgör RF:s norm för utvecklingsfokuserades insatser vid utgången av 2020).

En väl utvecklad elitidrottsmiljö med tillgång till ändamålsenliga faciliteter är givetvis en grundförutsättning för en gymnasieskola med specialidrott, men anser att det av stor vikt att en "tydlig koppling och etablerat samarbete med SF" finns med som krav för att säkerställa det nationella intresset och en helhetsyn från respektive specialidrott.

4.3 Bestämmelserna om var ansökan ska lämnas ska förbli oförändrade

SvGF tillstyrker att bestämmelserna om var ansökan ska lämnas blir oförändrade.

4.4 Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialidrottsförbund

SvGF tillstyrker utredningens förslag men vill trycka på att det är av vikt att RF:s uppdrag inte är att ge förslag på vilka idrotter samt discipliner/grenar inom respektive SF som är aktuella och ej heller vilka skolenheter som avses hos respektive huvudman. SvGF anser att varje SF:s yttrande ska säkras störst tyngd i beslutet och att detta är enda sätt att "ett nationellt intresse" kan säkerställas inom respektive idrott. RF:s uppdrag blir därmed att sammanställa helheten, uppmuntra synergieffekter samt föra respektive SF:s talan vidare.

SvGF anser det av stor vikt för alla inblandade parter att såväl process som principer för allokering förtydligas och fastställs tidigt i processen och ser en bred förankring med SF som en viktig förutsättning för en långsiktig och positiv utveckling av elitidrotten i Sverige.

4.5 Staten och kommunerna ska dela på kostnaden för ämnet specialidrott

SvGF tillstyrker förslaget om att staten och kommunen delar på kostnaderna men anser det otydligt hur riksprislistan ska tas fram och utformas. Flera inspel från huvudmän med NIU i

gymnastik framför behovet av en differentierat prislista då olika idrotter har olika kostnadsbild. Samband bör säkerställas mellan forskningen kring goda idrottsliga utvecklingsmiljöer och den faktiska förväntan på de involverade parter så att merkostnaden för ämnet specialidrott konkretiseras på en rimlig nivå. SvGF vill därför framföra att det bör beaktas att idrotter är väldigt olika och att det även inom ett specialidrottsförbund, som exempelvis SvGF, kan finnas stora skillnader mellan grenar/idrotter. En specialidrottslärare i rytmisk gymnastik har ingen eller mycket liten expertkunskap som kan överföras till en elev inom manlig artistisk gymnastik och tvärtom eftersom utövandet och utformandet av de två discipliner är oerhört olika. För att kunna möta behovet av specialistkompetens för "gymnastik" kan det alltså medföra krav på hög lärartäthet, något som bör beaktas i relation till fastställande av riksprislistan.

4.6 Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten

SvGF tillstyrker utredningens förslag att utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten och önskar att bekräfta och understryka behovet som RF lyfter kring förtydligande av definitionen "liknande". Gymnastikens huvudmän framför oro för en bred tolkning och det upplevs en stor oklarhet kring vad ett överklagande kan leda till av faktiska kostnader och insats för såväl process som eventuell betalningsskyldighet. Ifall eleven och dennas familj inte kan bekosta individuell utrustning och får medhåll i ett överklagande, är det då huvudmannen som åläggs att bekosta detta genom att ta medel från befintlig verksamhet eller täcker annan kommunal eller statlig finansiering detta?

4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

SvGF har starka synpunkter på formuleringen som framgår av förslaget kring urval i uppdateringen av kap 5 § 26 i Gymnasieförordningen. Om urvalskriteriet reduceras till redan uppnådda resultat inom respektive idrott ser vi en stor risk att det kan leda till en kortsiktig resultatfokusering åren inför gymnasiestart. Detta skulle vara direkt kontraproduktivt och bekräfta forskningens konsensus om risken för relative age effect (RAE) och att selektering i praktiken görs på bakgrund av tidig fysisk mognad som inte i sig säger något om framtida potential. Med en reduktion i totala antalet platser blir det viktigt att selekteringen kan breddas i formuleringen till att omfatta utvecklingspotential och strävan. För att på aggregerad nivå konstatera att det är "för många" i systemet är en lätt uppgift. Att välja ut "rätt" på individnivå är inte det. Om förutsättningarna för att kunna göra det blir för snäva gör det till och med uppdraget ännu svårare.

SvGF ställer sig bakom RF:s förslag att ändra begreppet elitnivå till elitidrottsförberedande och lämnar ett uppdaterat förslag på formulering gällande urval från "Vid urval ska hänsyn tas till den elitnivå som den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten" till "Vid urval ska hänsyn tas till den sökandes idrottsliga ambition, potential och prestation". SvGF anser att slutlig formulering ska tas fram/remitteras till ledande forskare inom talangutveckling för att säkerställa att grunden för urval sker i enlighet med syfte och ändamål för hela systemet.

Med en tydlig definition av målgrupp och syfte som tidigare framförts behov av ökar tillika förutsättningen att leva upp till urvalskriteriet "Den sökande som anses ha bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska ges företräde vid urval till utbildningen".

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokumentet

SvGF som i dag inte har etablerade Riksidrotts-gymnasier men däremot flertalet Nationella idrottsutbildningar, ställer sig positiva till en utformning av ett lokalt alternativ och anser det av mycket stor vikt att det riktar sig till målgruppen som i dag omfattas men inte kommer att inkluderas i det nya systemet. Utredningens förslag om att inkludera detta i idrott och hälsa utan urvalskriterier i övrigt anses dock opassande ur ett idrottsligt perspektiv där prestationsidrott är i fokus. Som ett specialidrottsförbund som famnar både individuell idrott och lagutövande med stor bred och djup ser vi en stor risk att ett generellt ämne som riktar sig brett tappar den spets som gjort att elever i dag sökt sig till nationella idrottsutbildningar. Det lokala alternativet behöver bibehålla en attraktivitet och säkerställa huvudmannen en möjlighet att genomföra ett urval för att det ska bidra med en potentiell lösning. Ett generellt ämne som ska famna en enorm bredd gällande uppnådd kunskapsnivå, specifik utvecklingsfokus samt väldigt olika ambitionsnivåer ser SvGF inte bidra med en attraktivitet för den enskilda eleven och anser det ej heller praktiskt möjligt att genomföra undervisningen med den kvalité och individuella anpassningen som behövs. SvGF stöttar därför fullt ut förslaget om ett nytt ämne "tävlingsidrott" inom ramen för det individuella valet och med huvudmannens möjlighet att rikta detta fritt mot den eller de specialidrotter som det finns lokalt intresse för. Ett lokalt alternativ som skiljer sig från det nya nationella systemet kan på detta sätt säkerställas och möjliggöra en fortsatt hållbar fokusering på både skola och idrott för de många som inte tar plats i det nya systemet men som har samma strävan och som kanske senare i sin karriär är de som kan nå ändå fram.

4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott

SvGF tillstyrker utredningens konstaterande att insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott. SvGF anser att möjligheten till validering av idrottserfarenhet och idrottsspecifik kompetens är viktig i arbetet med att möjliggöra för fler att bli behöriga och så även andra utbildningar som kan ha värde för yrkesutövningen. SvGF ser att det är många perspektiv som bör ingå och att det finns många potentiella parter som bör höras, inte minst huvudmännen som framtida arbetsgivare. SvGF vill lyfta att det finns flertalet universitet och högskolor som har viktig erfarenhet att väga in och vill därför uppmantra Utbildningsdepartementet att tänka brett kring ansvaret för uppdraget. SvGF ser en utmaning i att det nya systemet kommer att leda till en minskning av arbetsmarknaden för just specialidrottsutbildade lärare i och med reduktionen av antalet platser i nya systemet får förväntas leda till färre anställningar på flera platser i landet. För att säkerställa attraktion på en arbetsmarknad som i många fall är präglad av begränsade deltidsanställningar bör det säkerställas att valideringsfrågan inkluderar flera behov. Det gäller gymnasie- och gymnasiesärskolans såväl som idrottens. På så sätt säkerställs att perspektiv kring kombinationsanställningar möjliggörs och att den enskilda läraren/tränaren får möjlighet att tillgodoräkna sig faktiskt uppnått och behövd kunskap på tvärs av högskola- och

specialidrottsförbundens normala strukturer. SvGF bedriver en omfattande egen utbildningsverksamhet och ser ett stort värde i att delar av denna valideras och provas mot huvudmännens uttryckta behov. En generellt högskoleutbildad specialidrottslärare utan verklig spets inom specialidrotten har litet värde varför både delar bör inkluderas i validerings-, utbildnings- och anställningsprocessen för samhällsmässig effektivitet.

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen

SvGF tillstyrker utredningens förslag och RF:s tilläggsförtydligande.

4.11 En ny överklagandebestämmelse införs

SvGF tillstyrker förslaget och hänvisar till sista medskick under punkten 4.6 ovan.

5.0 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

SvGF tillstyrker föreslagen tidsplan som av våra huvudmän lyfts som rimlig och bra.

6.0 Konsekvenser

SvGF vill framföra behovet av en välarbetad konsekvensanalys i syfte att säkerställa att ett nytt gymnasiesystem inte bidrar till en kontraproduktiv selektering och negativ effekt på såväl individer som idrotten i stort. Konsekvensanalysen i remissvaret fokuserar på kommunerna, enskilda huvudmän, staten, ungdomar och elever samt kopplingen till jämställdhet, funktionsvariation, idrottspolitiska mål och EU. Ingenstans framgår konsekvensen för idrotten tydligt varför SvGF vill trycka på att utredningen kompletteras utifrån skrivningen ovan.

Svenska Gymnastikförbundet

Jonas Juhl Christiansen
Landslagschef

Pelle Malmborg
Generalsekreterare